

ویرایش جدید طرح عربی

طرح عربی برای سازش با رژیم صهیونیستی در ۲۸ مارس ۲۰۰۲ در کنفرانس سران عرب در بیروت به عنوان طرح امیرعبدالله بن عبدالعزیز ولیعهد وقت عربستان به تصویب رسید. براساس این طرح در صورت بازگشت به مرزهای ۴ ژوئن ۱۹۶۷ و حل مشکل پناهندگان، با بازگشت و پرداخت غرامت و پذیرش قدس به عنوان پایتخت دولت فلسطین، کشورهای عربی، حکومت اسرائیل را مورد شناسائی قرارداده و با آن حکومت، روابط سیاسی و اقتصادی (عادی سازی روابط) برقرار می‌سازند.

کشورهای عربی با این طرح، ملک عبدالله دوم پذیرفت که اصلاحاتی در طرح خود بوجود آورد.

در اجلاس اقتصادی کویت که پس از حمله اسرائیل به غزه و کشتار مردم فلسطینی در آن و پس از اجلاس غزه در دوحه برگزار شد، ملک عبدالله بن عبدالعزیز پادشاه عربستان در نطق خود اشاره کرد که طرح عربی نمی‌تواند برای همیشه روی میز باشد. این موضوع به عنوان خطاری از جانب صاحب طرح عنوان شد. این موضوع مجدداً در اجلاس اخیر سران عرب در دوحه (۳۰ و ۳۱ مارس ۲۰۰۹) مطرح و به عنوان یک اصل برای روند سازش عربی با اسرائیل مورد تأکید قرار گرفت.

باراک اوباما رئیس جمهور جدید آمریکا در اولین نطق سیاسی خود پس از مراسم ادای سوگند ضمن تعیین جرج میچل به عنوان فرستاده ویژه خود برای صلح

طرح عربی به عنوان اصل پذیرش موجودیت رژیم صهیونیستی و اصل شناسائی و ایجاد رابطه دیپلماتیک مشروط کشورهای عربی با آن، در قطعنامه‌های شورای امنیت سازمان ملل و طرح‌های کمیته چهارجانبه (کوارتت) مطرح است. از جمله در قطعنامه ۱۸۵۰ مورخ ۱۶ دسامبر ۲۰۰۸ در خصوص موضوع فلسطین که بر تجدید روند آنابولیس تأکید و به طرح عربی اشاره می‌نماید.

در ۱۸ مارس ۲۰۰۵ ملک عبدالله دوم (عبدالله بن حسین) پادشاه اردن طرح جدیدی ارائه داد. براساس این طرح، خواسته سنتی اعراب که بازگشت اسرائیل از تمام سرزمین‌های اشغالی به مرزهای ۴ ژوئن ۱۹۶۷ بود کنار گذاشته می‌شد و کشورهای عرب و دولت یهودی به عادی سازی روابط می‌پرداختند. با مخالفت تعدادی از

خاورمیانه، به طرح عربی اشاره کرد. وی سپس در مصاحبه با شبکه العربیه عربستان گفت که بخش‌هایی از طرح عربی را می‌پذیرد. قبلاً امیر ترکی بن فیصل رئیس سابق امنیت عربستان و سفیر سابق در لندن و واشنگتن نسبت به عدم توجه اواما به طرح عربی در مقاله‌ای در روزنامه تایمز مالی اعتراض کرده بود. تماس سریع اواما با ملک عبدالله شاه عربستان و مصاحبه با شبکه العربیه در زمان اعلام سفر جرج میچل به منطقه نشان دهنده حساسیت زیاد آمریکا در مورد همراهی عربستان و طرح آن به عنوان «سند مشروعیت موجودیت و رابطه با اسرائیل از جانب کشورهای عربی و مرکز اسلام» می‌باشد. جرج میچل در سفر اول خود به منطقه با شاه عربستان دیدار و در مورد طرح عربی مذاکره نمود. شاه عربستان در حاشیه دیدار اقتصادی گروه ۲۰ در لندن نیز با اواما در مورد طرح خود صحبت کرد.

موضع دولت آمریکا در مورد تشکیل دو دولت، یک دولت یهودی در اسرائیل و یک دولت فلسطینی که در کنار هم در صلح و امنیت زندگی کنند یک اصل است بدون اینکه بر محدوده و چگونگی دولت فلسطین اشاره کند. براساس طرح‌های کوارتت و سازمان ملل و روند آن‌پولیس در نوامبر ۲۰۰۷، این کشور فلسطینی باید قابل زیست باشد. تاکنون اواما در سخنان خود اشاره‌ای به روند آن‌پولیس نکرده است.

پس از روی کار آمدن حکومت جدید اسرائیل به ریاست بنیامین نتانیاهو و سخنان وزیر خارجه آن آویگدور لیبرمن در مورد کنار گذاردن روند آن‌پولیس که اساس آن بر مبنای دو دولت در کنار هم است، دولت آمریکا مجدداً بر موضوع دو دولت تکیه کرد. اواما در سخنان خود در برابر مجلس ترکیه نیز بر موضوع دو دولت تأکید نمود.

موضع انگلیس در مورد طرح عربی مثبت است. از دیدگاه انگلیس (تونی بلر نخست‌وزیر سابق بریتانیا به عنوان نماینده ویژه کوارتت برای صلح خاورمیانه و دیوید میلیبند وزیر خارجه یهودی انگلیس) موضوع تشکیل دو دولت یک موضوع قطعی است. دیوید میلیبند در سفر اخیر خود به عربستان و در مصاحبه مشترک با سعود الفیصل وزیر خارجه آن کشور بر موضوع راه‌حل دو کشور و احترام به حق پناهندگان و قدس پایتخت دو کشور تأکید نمود و در سفر به اردن بر این نکات مجدداً تأکید نمود. وزیر خارجه انگلیس در مصاحبه مشترک با ناصر جوده همتای اردنی خود بر موضوع دو دولت، نگرانی از تخریب خانه‌ها در قدس شرقی و اینکه اورشلیم باید پایتخت دو دولت فلسطینی و اسرائیل باشد تأکید نمود. بیانیه دیوان ملکی (دربار سلطنتی) اردن نیز به تأکیدات ملک عبدالله در دیدار با دیوید میلیبند، مبنی بر تسریع مذاکرات جدی میان فلسطینی‌ها و اسرائیل و راه حل دو دولت به موجب قطعنامه‌های بین‌المللی و طرح صلح عربی در سال ۲۰۰۲ و تأیید شده در اجلاس سران عرب در ریاض ۲۰۰۷ اشاره دارد.

این بیانیه حاکی است که وزیر خارجه انگلیس در تمام دیدارها با شاه و نخست‌وزیر (ناصر ذهبی) و وزیر خارجه اردن بر موارد مطروحه تأکید داشته است و سخنان دیوید میلیبند در مصاحبه مشترک نکات بیانیه دربار سلطنتی اردن را تأیید می‌کند.

ناصر ذهبی نخست‌وزیر اردن در یک مصاحبه با ارباب مطبوعات اردنی در روز پنجشنبه ۲۰ فروردین ۸۸ گفت: به این دلیل که ملک عبدالله دوم پادشاه اردن برای دیدار با اواما عازم واشنگتن می‌باشد به دعوت ناصر جوده وزیر خارجه اردن قرار است که روز شنبه ۱۱ آوریل (۲۲ فروردین) هفت وزیر خارجه عربی (دبیر کل اتحادیه عرب،

عربستان سعودی، مصر، قطر، سوریه، لبنان، خودگردان فلسطینی) با ملک عبدالله دوم در عمان دیدار کنند و راه حل جامع در منطقه براساس طرح عربی و راه حل دو دولت را مورد بررسی قرار دهند. وی بر اهمیت سفر ملک عبدالله به آمریکا تأکید نمود. ملک عبدالله دوم حامل نقطه نظرات عربی جدید برای آمریکا می‌باشد.

اما حرکت سریع و تلاش فراوان اعراب برای عرضه نمودن طرح خود به عنوان «آخرین روز حراج طرح عربی» جهت مصالحه با اسرائیل و چگونگی رهائی از شر مخاصمه فعال با این رژیم، مبهم است و ابهام بیشتر این که حدود دولت فلسطینی که خواهان قربانی شدن آن در مسلخ طرح عربی می‌باشند اصلاً مشخص نیست.

سیاست شهرک سازی صهیونیستی از زمان اشغال ساحل غربی در ژوئن ۱۹۶۷ شروع و به شدت ادامه دارد و اکنون صدها شهرک بزرگ و کوچک در ساحل غربی وجود دارند که با تونل‌ها و گذرگاه‌های خاص به یکدیگر و به اورشلیم مرتبط شده‌اند. دیوار حائل نیز مناطق ساحل غربی را به بخش‌های بزرگ و کوچک مجزا از هم تقسیم نموده که برای ارتباط باید از ده‌ها پست بازرسی صهیونی عبور کرد. بیت‌المقدس از مناطق اطراف خود با شهرک‌های متعدد و محله‌های صهیونیست‌نشین جدا شده است. دره رود اردن (غوراردن) کاملاً در پشت دیوار و خالی از سکنه و عبور فلسطینی‌ها قرار گرفته و ساحل اسرائیلی بحرالمیت نیز به فلسطینی‌ها داده نخواهد شد تا مرز آنها و اردن شود. مهمترین مشکل مرز شرقی دولت فلسطین با اردن است که مناطق مرزی آن را اسرائیل به فلسطینی‌ها واگذار نمی‌کند و در داخل نیز جزیره‌های متفرق مسکونی فلسطینی در دریای شهرک‌ها و مناطق نظامی و امنیتی اسرائیلی می‌باشند. مهمترین مستمسک اسرائیلی‌ها نامه ژوئیه ۲۰۰۴ جرج بوش رئیس جمهور سابق آمریکا به آرل شارون نخست وزیر سابق اسرائیل

است که براساس خروج اسرائیل از غزه، بوش تعهد سپرده است که تمام شهرک‌ها و مناطق مهم مسکونی صهیونی در ساحل غربی در حاکمیت اسرائیل باقی خواهند ماند. از این رو اسرائیل در رابطه با اجرای قطعنامه‌های شورای امنیت و یا حتی توافقات وضعیت اولیه و یا وضعیت نهائی با فلسطینی‌ها به مرزهای ۴ ژوئن ۱۹۶۷ باز نخواهد گشت. این موضوع در رابطه با سوریه نیز مطرح است و همان گونه که در مذاکرات کمپ دیوید در دسامبر ۱۹۹۹ میان ایهود باراک نخست وزیر اسرائیل و فاروق الشرع وزیر خارجه سوریه با وساطت بیل کلینتون رئیس جمهور آمریکا، موضوع مقدار کریدور سوریه در دریاچه طبریه حل نشد اکنون نیز این موضوع به گونه‌ای دیگر مطرح است.

با عنایت به موارد فوق وضعیت موجود در ساحل غربی و بلندی‌های جولان و سواحل دریاچه طبریه، ویرایش جدید طرح عربی در مذاکرات وزرای خارجه عرب با ملک عبدالله دوم به عنوان کف آخرین درخواست طرف‌های عربی از اسرائیل به آمریکا ارائه خواهد شد. این طرح پس از آخرین چانه‌زنی‌های ملک عبدالله و جرج میچل (در سومین سفر میچل به منطقه که از ۱۳ آوریل آغاز خواهد شد) به عنوان متن نهائی به اوپاما ارائه و سپس در سفر ماه مه نتانیا هو به واشنگتن آخرین تعدیلات و حذفیات خواسته‌های عربی نیز براساس منافع امنیتی اسرائیل و مصالح منطقه‌ای آمریکا انجام گیرد و به عنوان طرح جدید جرج میچل برای صلح خاورمیانه عنوان گردد که متصور است بحث بازگشت اسرائیل به مرزهای ۱۹۶۷ براساس نقطه نظر ملک عبدالله دوم کاملاً حذف گردد.

سیدحسین نیک‌نام

مرکز مطالعات خاورمیانه و خلیج فارس

دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی